

Het dubbele leven van Johfra

In november 1998, bijna 79 jaar oud, overleed in zijn geliefde Frankrijk, waar hij woonde, de kunstschilder Johfra. Daarmee kwam een einde aan een schildersloopbaan van zestig jaar, waarin de oorspronkelijke Haagse kunstenaar duizend olieverfschilderijen maakte, tweeduizend tekeningen, honderdveertig aquarellen en negen collages. Niet meegerekend zijn zo'n driehonderd schilderijen en circa duizend tekeningen die verloren gingen bij het bombardement op het Bezuidenhout in Den Haag, in 1945.

Johfra - de kunstenaarsnaam is een samen-treksel van Franciscus Johannes - was een fijnschilder, denk aan Dalí, of de Nederlander Carel Willink, die werkte in wat wel genoemd wordt magisch realistische stijl, met veel symboliek zelfbedachte werkelijkheid. Zelf noemde hij het liever fantastisch realisme.

Wie Johfra's werk wil zien kan tot 25 november terecht in de Oosterkerk in Hoorn, waar een indrukwekkende overzichtstentoonstelling is ingericht. De toegang is gratis, er wordt u ook geen onbetaalbaar schilderij aangesmeerd, want alles wat er hangt is particulier eigendom en niet te koop. Tegelijk met de expositie is een lijvig boek verschenen, 'Hoogste lichten en diepste schaduwen', drie kilo zwaar, met meer dan vijfhonderd pagina's kunstdrukpapier, waarop een interessant overzicht wordt gegeven van Johfra's oeuvre.

Van Johfra kan worden gezegd dat hij in eigen land een profeet was die niet werd gehoord. Althans niet of nauwelijks door de officiële kunstcritiek. Een in het oog lopende uitzondering daarop is de Haarlemse kunstcriticus Hein Steehouwer, die tot aan zijn dood in 1977 chef kunst was van Haarlams Dagblad. Daar heb ik hem enkele jaren mogen meemaken als mijn directe chef en hoewel onze denkbeelden vaak sterk verschilden, was er sprake van een hechte band. Steehouwer was een vorser en hij raakte geheel in de ban van Johfra's schilderijen. Hij was altijd al geobsedeerd door de gedachte: 'Er is meer tussen hemel en aarde' en ook dat hij een beetje meende te weten hoe dat zat. Wat mij in veel schilderijen van Johfra erg aanspreekt, is het sprookjesachtige en de theatrale uitstraling. Veel van zijn schilderijen zouden prachtige surrealistische operadecors kunnen zijn. Bij Hein Steehouwer ging het om de diepere achtergrond, de geestelijk boodschap achter

Zelfportret als faun, 1985, olieverf op paneel

de met heftige symboliek doortrokken werken.

Hij wierp zich op tot promotor van Johfra en nog zes stijlverwanten en noemde hen de zeven meta-realisten. Behalve Johfra behoorden daartoe Diana Vandenberg, met wie Johfra enige tijd getrouwd was, Ellen Lörten, Johfra's latere vrouw, Victor Linford, Frans Erkelens, Johan Hermesen en Han Koning, die zich al snel uit het groepje terugtrok. Steehouwer ontpopte zich tot vurig pleitbezorger van de meta-realisten. Hij zorgde voor exposities en schreef ter begeleiding twee boeken: *Zeven meta-realisten* (1974) en *Johfra en de zodiak* (1975). De dichter-schrijver Gerrit Luidinga zegt daarover in een gedegen voorwoord in het boek: 'Tezamen met een museumtoer door Nederland en België van de door Steehouwer opgerichte groep van metarealisten zorgden zij voor een enorme opleving van de belangstelling voor met name het werk van Johfra die, tegen zijn zin in, als nestor

naar voren wordt geschoven. Maar ook nu is Johfra niet helemaal gelukkig met de situatie. Hoe verdienstelijk en nuttig de inspanningen van Hein Steehouwer ook zijn, de schilder voelt zich te pronk gezet in de etalage van de occulte en esoterische ideeën-wereld van zijn promotor.' De term meta-realistie wordt vrijwel direct na de dood van Steehouwer ingeruild voor fantastisch realisme.

Toch moet ook Johfra altijd een zoeker zijn geweest naar de zin van het bestaan. Een van de uitingen daarvan is zijn toetreden tot de beweging van de Rozekruisers, in Haarlem; het Lectorium Rosicrucianum, één van de drie wereldcentra van deze broederschap, die als kenmerk heeft haar leer van de verlossing van de mens uit zijn huidige ten ondergang gedoemde bestaan. Johfra en zijn toenmalige vrouw Diana dragen in opdracht van de geestelijke leiding bij aan de inrichting van lokaliteiten van pas opgerichte centra. Voor de tempel aan de Bakenesergracht in Haarlem maken ze bronzen beelden en kandelaars en ontwerpen voor glas-in-lood ramen. Johfra maakt schilderijen die betrekking hebben op de leerstukken van de broederschap.

Johfra schreef zijn leven op in een dagboek, dat vier schriftjes en negentien folianten van elk driehonderdvijftig pagina's omvat. De tekst van het nieuwe boek bestaat uit boeiende, soms ontroerende fragmenten van die immense schrifturen. In zijn dagboek schrijft hij op 25 juli 1959: 'Het beschrijven van het leven in een dagboek kan een belangrijk hulpmiddel zijn om intens te leven, volkomen op te gaan in het moment en dit tot op de bodem te assimileren. Beschrijven van wat we meemaken, is het nog eens meemaken. Op deze manier leven we dubbel.'

Ko van Leeuwen